

Педагогічний ідеал розглянуто як нерозривну єдність національного виховного ідеалу та професійного ідеалу педагога національної школи. Обґрунтовано морально-естетичне та аксіологічне значення педагогічного ідеалу у розвитку особистості педагога та обранні ним стилю власної педагогічної діяльності.

Ключові слова: педагогічний ідеал, виховний ідеал, ідеал педагога, педагогічна етика, педагогічна естетика, професійний і особистісний саморозвиток.

Педагогический идеал рассмотрен как неразрывное единство национального воспитательного идеала и профессионального идеала педагога национальной школы. Обосновано морально-эстетическое и аксиологическое значение педагогического идеала в развитии личности педагога и выборе им стиля собственной педагогической деятельности.

Ключевые слова: педагогический идеал, воспитательный идеал, идеал педагога, педагогическая этика, педагогическая эстетика, профессиональное и личностное саморазвитие.

A pedagogical ideal is considered as indissoluble unity of a national educate ideal and professional ideal of teacher of national school. The moral-aesthetic is grounded and aksiological value of pedagogical ideal in development of personality of teacher and choice by him style of own pedagogical activity.

Keywords: pedagogical ideal, educate ideal, ideal of teacher, pedagogical ethics, pedagogical aesthetics, professional and personality self development.

УДК 37.046:37.036(477)
ББК 74.58

С.В. Лісова
м. Рівне, Україна

МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Оцінюючи набутий системою професійного навчання досвід методичної підготовки педагогів, варто визнати, що теоретичні основи методичної підготовки розроблено не повною мірою, тому дидактична система її реалізації, здійснювана в освітніх установах переважно на емпіричній основі, недостатньо ефективна. Іншими словами, в теорії та практиці професійної й, зокрема, професійно-педагогічної освіти, проблема методичної підготовки (її структури, змісту, організації й технології) залишається до кінця невирішеною. Одна з причин зазначеного полягає у вузькому розумінні її сутності: методична підготовка розглядається лише як компонент у структурі психолого-педагогічної, а не цілісної системи професійної підготовки фахівця. Тим часом, в умовах модернізації професійної освіти рівень методичної підготовки як найважливіший фактор професійної компетентності педагогів професійного навчання стає визначальним [1].

Назріла необхідність наукового обґрунтування цілей, змісту й технології методичної підготовки педагогів професійного навчання як однієї з умов підвищення їхньої професійної компетентності й мобільності. Все це викликає потребу проведення аналізу наявних підходів і поглядів, їхньої наукової оцінки й вироблення концепції подальшого розвитку теорії методичної підготовки [1].

Мета даної статті полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні концепції методичної підготовки педагогів професійного навчання як складової сучасної парадигми професійно-педагогічної освіти.

Визначальною в системі діяльності педагога професійного навчання є методична підготовка, тому що вона виконує функцію системоутворюючої при здійсненні ним усіх інших видів професійної діяльності: навчальної, виховної, виробничо-технологічної, організаційно-управлінської й ін.

Методична підготовка майбутніх педагогів професійного навчання є наскрізною, поетапною, інтегруючою всі види підготовки й виступає в якості системоутворюючого компонента професійно-педагогічної діяльності [2].

Обов'язковою наскрізною лінією системи методичної підготовки є освоєння базових, інваріантних функціональних одиниць діяльності, що інтегрують відповідні знання й уміння й утворюючих - у комплексі з професійно значущими якостями особистості - професійну компетентність майбутнього педагога [3].

Під «професійною компетентністю» ми розуміємо професійно значущі якості особистості, необхідні для здійснення професійної діяльності в рамках певної компетенції на рівні даної кваліфікації, здатність вирішувати певне професійно важливе завдання. Під «ключовими професійними компетенціями» розуміються типові дії, що інтегрують знання й уміння, а також професійно значущі якості особистості [3; 4].

У процесі еволюції методичної підготовки педагога професійного навчання змінювалися її зміст і обґрунтування, переглядалися сутність, завдання й зміст. Ці зміни визначалися певними дидактичними системами та технологіями професійного навчання, досягненнями педагогічної теорії та філософії освіти, у тому числі професійно-педагогічної в початковому і середньому професійному навчальному закладах.

Методична підготовка педагога професійного навчання, була й у цей час складовою частиною, структурним компонентом психолого-педагогічної підготовки. У її структурі методична підготовка відігравала роль системоутворюючого фактору й виконувала функцію базового компонента змісту психолого-педагогічної підготовки. Теоретичні й практичні проблеми методичної підготовки вирішувалися через призму психолого-педагогічної підготовки; іншими словами, методична підготовка виконувала функції психолого-педагогічної.

Водночас, зміст підготовки педагога професійного навчання характеризується наступним своєрідним співвідношенням його компонентів: близько 60% - галузева підготовка, 27% - психолого-педагогічна й 13% - підготовка за робочою професією. Це співвідношення показує актуальну необхідність переносу частини функцій і завдань методичної підготовки на галузеву складову підготовки фахівця, не обмежуючись при цьому вивченням методичної підготовки як компоненту структури психолого-педагогічної підготовки [2].

У комплекс завдань, націлених на формування педагогічних знань, можна віднести забезпечення єдності психолого-педагогічного знання з технічним знанням. Основа такого формування закладена в інтегративній специфіці професійних знань інженера-педагога, класичним прикладом такої єдності є методичні знання.

Традиційно на психолого-педагогічну підготовку покладалося багато функцій і завдань, зокрема, завдання забезпечення єдності психолого-педагогічного та технічного знання.

Водночас, у складі завдань формування функціональної основи педагогічної діяльності акцент перенесено з традиційно сформованої системи формування вмінь і навичок у рамках окремо взятого навчального предмету (дисципліни) на їхнє формування в рамках освоєння професійної діяльності (деяльнісна основа структурування вимог до результатів професійної підготовки).

Діяльнісна спрямованість відбору змісту дає можливість деякою мірою вирішити завдання формування інтегративної єдності інженерної й педагогічної складової праці педагога професійного навчання, реалізація якої можлива в системі методичної підготовки педагога професійного навчання.

Модель безперервної методичної підготовки педагогів професійного навчання розробляється на компетентнісній основі. Основні компоненти цієї моделі включають:

- *цільовий*: оволодіння базовими, інваріантними функціональними одиницями методичної діяльності;

- *змістовний*: освоєння методичних дій, у сукупності складових базові, інваріативної функціональної одиниць діяльності, у процесі вивчення базових, профільних дисциплін;

– *операційно-діяльнісний*: поетапне формування методичних дій з проектування, реалізації й аналізу навчального процесу;

– *оцінно-результативний*: моніторинг базових, інваріантних функціональних одиниць діяльності в процесі поетапної методичної підготовки педагогів професійного навчання.

З розглянутими вище поняттями пов'язане поняття «кваліфікація», що включає, з одного боку, рівень підготовленості до професійної діяльності, а з іншого боку - рівень абстракції при розв'язанні професійних завдань, що являють перетинання компетенції (тобто галузі застосування даного фахівця) і кваліфікації. Таким чином, остання – це сума всіх імпліцитних (інваріантних) і вузькопрофесійних компетенцій.

Ту саму компетенцію можна реалізувати на різних кваліфікаційних рівнях; і в цьому полягає феноменологічний зв'язок між компетентністю й кваліфікацією. Компетенція залежить не тільки від кваліфікації, але й від планованого виду професійної діяльності випускника. Дана взаємозалежність передбачає, що професійна життєдіяльність у певній професійній галузі (компетенції) здійснюється на певному професійному рівні (кваліфікації) і при наявності (за допомогою) певних професійно значущих характеристик особистості фахівця (аспектів компетентності). Цей феномен необхідно враховувати при формуванні складу компетентностей з метою відбору змісту методичної підготовки.

Теоретичні основи методичної підготовки мають потребу в коректуванні й пошуку нових підходів із урахуванням тенденцій розвитку освіти в цілому й професійно-педагогічних зокрема.

Сутність методичної підготовки полягає в оволодінні майбутніми педагогами професійного навчання: технологією майбутньої педагогічної діяльності, технологією навчання й виховання. Освоєння цієї діяльності відбувається через оволодіння методичними діями, що інтегрують у собі відповідні знання, уміння й реалізуючі технологічні аспекти навчально-виховного процесу.

Методична підготовка педагога професійного навчання завершує його психолого-педагогічну підготовку; вона поєднує й інтегрує інші види підготовки: соціально-гуманітарну, природничо-наукову, загальнопрофесійну, галузеву; озброює студентів узагальненими способами професійної діяльності.

Відповідно до загальнопсихологічної теорії діяльності й теорії поетапного формування розумових дій (П. Гальперин, Н. Талізін й ін.) знання не можуть бути засвоєні й збережені поза діями тих, кого навчають, тому що входять у зміст орієнтовної основи дій. У діях людини ж реалізуються її вміння, проявляються набуті знання й навички. Будь-який акт діяльності вже містить у собі потенційне вміння. У свідомості того, кого навчають, конкретний зміст навчального матеріалу, що йому необхідно засвоїти в процесі навчання, завжди пов'язаний з виконанням певних дій або системи дій. Саме вони є первинними в цьому процесі, у той час як засвоєні знання мають вторинний характер і поза діяльністю гублять свою силу стимулів навчання, конкретних цілей, знарядь й інструментів пізнання й практичної діяльності [5; 6; 7].

Отже, одиницею змісту навчання виступають не знання, уміння й навички, а дії (розумові та практичні), які синтезують у собі знання про досліджуваний об'єкт і способи дій над ним, а також уміння й навички, що становлять спосіб дій на основі знань. Тому знання, уміння й навички варто розуміти як засвоєння дій. Знання є інформаційно-образною стороною дії, а операції, за допомогою яких воно здійснюється, - його процесуальною стороною. Обидві ці сторони перебувають у нерозривній єдності: засвоєння знань і застосування їх на практиці відбувається одночасно в процесі дії.

Даний підхід дозволяє розглянути методичну підготовку педагога професійного навчання не з погляду передачі студентові певної суми знань з дисциплін, а з погляду формування конкретних видів і способів методичної діяльності. Формування знань, умінь і навичок у ході методичної підготовки характеризується як процес освоєння методичних дій.

Отже, методична підготовка педагога професійного навчання повинна будуватися не тільки на основі знання сутності навчально-виховного процесу, його характеристик і прикладних аспектів, але й на основі активного оперування цими знаннями, оволодіння студентами системою методичних дій, що інтегрують у собі знання психології, фізіології, загальних закономірностей процесу навчання, техніки й технології галузі виробництва, а також комунікативні вміння й навички й т.д.

Таким чином, основною складовою парадигми підготовки педагогів професійного навчання на сучасному етапі є концепція безперервної методичної підготовки, що інтегрує всі види підготовки фахівця й виступає в якості системоутворюючого компоненту професійно-педагогічної діяльності.

Література:

1. Ничкало Н. Г. Теоретико-методологічні проблеми реформування професійно-технічної освіти. // Педагогіка і психологія. - 1997. - № 3. - С. 105-114
2. Профессиональное образование и обучение в Украине. 2002. Отчет подготовлен Национальным наблюдательным Центром Украины. - К., 2001. - 40 с.
3. Ничкало Н. Г. Стандарті професійної освіти: проблеми методології і творчих пошуків // Професійна освіта: педагогіка і психологія. - К.: ВІПОЛ, 2000. - 486 с.
4. Концепція Державного стандарту професійно-технічної освіти України // Професійно-технічна освіта України. - 1998. - № 2. - С. 2-5.
5. Гальперин П. Я. Психология мышления и учение о поэтапном формировании умственных действий. — Исследования мышления в советской психологии. М., 1966 // Введение в психологию. М.; Высшая школа, 1976. - 346 с.
6. Талызина Н. Ф. Методика составления обучающих программ. — М.: Академия, 1980. - 180 с.
7. Талызина Н. Ф. Управление процессом усвоения знаний. — М.: Высшая школа, 1983. - 192 с.

У статті обґрунтовано цілі, зміст й технології методичної підготовки педагогів професійного навчання як однієї з умов підвищення їхньої професійної компетентності й мобільності. Методична підготовка інтегрує всі види підготовки фахівця й виступає в якості системоутворюючого компоненту професійно-педагогічної діяльності.

Ключові слова: методична підготовка, дидактична система, парадигма професійно-педагогічної освіти, професійна компетентність, ключові професійні компетенції, модель безперервної методичної підготовки педагогів професійного навчання.

В статье обосновываются цели, содержание и технологии методической подготовки педагогов профессионального обучения как одной из условий повышения их профессиональной компетентности и мобильности. Методическая подготовка интегрирует все виды подготовки специалиста и выступает в качестве системообразующего компонента профессионально-педагогической деятельности.

Ключевые слова: методическая подготовка, дидактическая система, парадигма профессионально-педагогического образования, профессиональная компетентность, ключевые профессиональные компетенции, модель непрерывной методической подготовки педагогов профессиональной учебы.

In the article aims, maintenance and technologies of methodical preparation of teachers of the vocational training, are grounded as one of terms of increase of their professional competence and mobility. Methodical preparation integrates all types of preparation of specialist and comes forward as a sistemoobrazuyushchego component of professional-pedagogical activity.

Keywords: methodical preparation, didactics system, paradigm of professionally-pedagogical education, professional competence, key professional competenses, model of continuous methodical preparation of teachers of professional studies.